

Отримано: 19 квітня 2019 року

Прорецензовано: 7 травня 2019 року

Прийнято до друку: 23 травня 2019 року

e-mail:kern_nata@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2019-6(74)-105-109

Четова Н. Й. Реалізація художнього концепту *УЯВНИЙ ЧАС* в англійських творах жанру фентезі: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі творів Дж. Р. Р. Толкіна, К. С. Льюїса, У. К. Ле Гуїн та Дж. К. Ролінг). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 6(74), червень. С. 105–109.

УДК 811.111[36+37+42] : 82–31 : 111–4 (091) (Т 52) (Л 91) (Г 93) (Р 67)

Четова Наталія Йосипівна,

кандидат філологічних наук, Національний університет «Львівська політехніка»

**РЕАЛІЗАЦІЯ ХУДОЖНЬОГО КОНЦЕПТУ *УЯВНИЙ ЧАС*
В АНГЛОМОВНИХ ТВОРАХ ЖАНРУ ФЕНТЕЗІ: ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ДЖ. Р. Р. ТОЛКІНА, К. С. ЛЬЮІСА, У. К. ЛЕ ГУЇН ТА ДЖ. К. РОЛІНГ)**

*Стаття присвячена виявленню специфіки авторського сприйняття та зображення уявного часу шляхом реконструкції змісту та структурних особливостей змістового шару художнього концепту *УЯВНИЙ ЧАС* в англійському фентезі на матеріалі творів Дж. Р. Р. Толкіна, К. С. Льюїса, У. К. Ле Гуїн та Дж. К. Ролінг.*

Ключові слова: фентезі, уявний час, художній концепт, змістовий шар, фрейм.

Natalia Chetova,

Doctor of Philosophy (Philology), Lviv Polytechnic National University

**REALISATION OF THE LITERARY CONCEPT OF *IMAGINARY TIME*
IN THE ENGLISH FANTASY: THE LINGUO-COGNITIVE ASPECT
(BASED ON THE LITERARY WORKS OF J.R.R. TOLKIEN, C.S. LEWIS,
U.K. LE GUIN AND J.K. ROWLING)**

*The article deals with the revealing of the writers' perception and interpretation of the imaginary time by means of the reconstruction of the content and structural peculiarities of the substantial layer of the literary concept of *IMAGINARY TIME* in the English fantasy.*

*The reconstruction is held by means of the complex analysis that presupposes the investigation of linguistic and cognitive properties of the *IMAGINARY TIME* in the English fantasy represented by the literary works of J.R.R. Tolkien, C.S. Lewis, U.K. Le Guin and J.K. Rowling.*

*The structure of the substantial layer of the literary concept of *IMAGINARY TIME* is being reconstructed as the mental formation reflecting the writers' perception of various aspects of the imaginary time. It has been proved that the substantial layer of the literary concept of *IMAGINARY TIME* is a frame representing the imaginary time as the certain continued progress of existence and events that occur in apparently irreversible sequence from the past through the present to the future, can be measured and is peculiar owing to unreal characteristics and unusual perception.*

Key words: fantasy, imaginary time, literary concept, substantial layer, frame.

Дотичні до уявного поняття неодноразово висвітлювалися у закордонних і вітчизняних наукових розвідках та стосувалися сутності *іраціонального*: у філософських працях А. Шопенгауера, Ф. Ніцше, Г. В. Ф. Гегеля, К. Юнга В. Дільтея і Г. Зіммеля, у психоаналізі З. Фрейда, у дослідженнях «творчої» інтуїції А. Бергсона, у новітніх наукових оглядах В. В. Ільїна, В. Г. Скотного, Н. Л. Морської, С. І. Шлекіна; природи *містичного*: у працях Т. І. Любасюк, Ю. О. Шабанової; змісту *магічного*: у роботах Р. Кавендіша, В. М. Розіна, І. Т. Касавіна та ін.

У лінгвістичному плані *уявне* вивчалось як аспект теорії можливих світів (Р. М. Адамс, Р. Ронен, А. П. Бабушкін та ін.), із точки зору модальності (Дж. Байбі, Б. Деніджер, М. Мітун та ін.); використовувалося для позначення загальної функціональної категорії, яка охоплює сферу *неактуального* та *нереального* у граматиці (Дж. Р. Елліотт та ін.), ідентифікувалося як ірреальний світ у розрізі порівняльно-історичного, типологічного та зіставного мовознавства (Є. А. Григор'єва, Т. М. Нікульшина та ін.). Однак тема *уявного* в історії лінгвістики не лише не посідала чільного місця, а й навіть не претендувала на провідну роль.

Останні десятиліття у фокус лінгвістичних досліджень дедалі частіше потрапляє мова у зв'язку з мисленням, що є ключовим аспектом для когнітивної лінгвістики, метою якої є виявлення шляхів та способів упорядкування інформації, актуалізованої засобами мови. Першорядними в галузі когнітивної лінгвістики є питання структури мовної свідомості, форми презентації знань, когнітивної семантики, когнітивних категорій і моделей (Н. Д. Арутюнова, А. Вежицька, С. А. Жаботинська, Ю. М. Караулов, М. П. Кочерган, О. С. Кубрякова, Дж. Лакофф, О. О. Селіванова, Н. В. Слухай, В. М. Телія та ін.).

Протягом тривалого часу вивчення концептуальних просторів у художніх творах окремих письменників становить значний інтерес для науковців (М. Фрімен, Д. Фрімен, М. Тернер, О. П. Воробйова, Л. І. Белехова, О. М. Кагановська, В. Г. Ніконова та ін.) і здійснюється в рамках когнітивного напрямку сучасної лінгвістики (О. С. Кубрякова, Дж. Лакофф, Р. Ленекер, А. М. Приходько, Ю. С. Степанов та ін.). З розвитком вітчизняної концептології в її лінгвістичному і лінгвопоетологічному вимірах стає можливим визначати особливості взаємодії мовного та когнітивного аспектів.

Метою даної розвідки є виявлення специфіки авторського сприйняття та змалювання уявного часу як невід'ємного компоненту у створенні уявної реальності художнього твору, зокрема жанру фентезі, де уявне виступає домінуючою жанровотвірною ознакою, шляхом реконструкції змістового шару художнього концепту (ХК) уявний час в англійському фентезі.

Об'єктом дослідження є художній концепт уявний час, **предметом** виступають змістовий шар та його конститuentи, вербалізовані в англійському фентезі.

Матеріалом дослідження слугують найяскравіші твори англійського фентезі: «Гобіт» та «Володар Перстенів» Дж. Р. Р. Толкіна, «Хроніки Нарнії» К. С. Льюїса, цикл романів про Земномор'я У. К. Ле Гуїн та серія романів про Гаррі Поттера Дж. К. Ролінг.

Методика та методологія дослідження. Об'єктом дослідження є концепт, який класифікується як художній (С.О. Асכולдов [1]), тобто такий, що реалізується у художньому творі і втілює авторську інтерпретацію явищ дійсності. Реконструкцію змістового шару художнього концепту здійснено за методикою, запропонованою В. Г. Ніконовою [5], що уможливило моделювання структури шару у вигляді фрейму як системи складників.

У ході дослідження використано методологію **лінгвопоетологічного аналізу**, яку представлено: *інтерпретаційно-текстовим* аналізом – для виділення контекстів, у яких реалізовано уявний час (УЧ); *контекстуальним* аналізом – для опису того оточення, у якому беруть участь мовні одиниці на позначення УЧ, та методи **лінгвістичного аналізу**, з-поміж яких застосовано: аналіз *словникових дефініцій* – для визначення семної структури вербалізаторів УЧ; *системно-функціональний* аналіз – для систематизації та класифікації вербалізаторів УЧ; *семантичний* аналіз – для визначення змісту й обсягу семантики УЧ; *компонентний* аналіз із залученням *лексикографічного опису* – для визначення семного складу слів, задіяних у контекстах, де актуалізовано УЧ, виокремлення тематичного слова й ідентифікації найменувань конститuentів концепту УЧ в аналізованих творах фентезі; метод *польового структурування* – для систематизації засобів вираження УЧ у вигляді лексико-семантичного поля; **концептуальний аналіз** представлено методом *фреймового аналізу* – для презентації інформації, структурованої у змістовому шарі ХК уявний час, у вигляді фрейму.

Новизна дослідження полягає в осмисленні поняття «уявний час» в його лінгвальному та когнітивному ракурсах, у встановленні значущості цього поняття для жанру фентезі, а також у реконструкції ХК уявний час й описі структури та компонентів його змістового шару.

Архітектоніка концептів активно досліджується в рамках когнітивних наук – когнітивної психології, когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології. У цих дисциплінах концепт визначається як «багатомірне ментальне утворення..., у якому виокремлюються декілька якісно відмінних складових (шарів, вимірів та ін.)» [3, с. 7]. У наведеній характеристиці архітектоніки концепта увага зосереджується на полівимірності, комплексності та складності. Застосування методики поетапної реконструкції художнього концепту, запропонованої В.Г. Ніконовою [5], уможливило ідентифікації художнього концепту та моделювання його структури, зокрема змістового шару.

Змістовий (концептуальний (термін Дж. Юле) – такий, що містить інформацію, у спрощеному вигляді представлений у тлумачних словниках [10, с. 113]) шар художнього концепту містить інформацію, репрезентовану за допомогою пропозиційних структур, що представляють базову, типову, універсальну, логічно впорядковану інформацію [2, с. 87; 6, с. 71].

Аналіз текстового функціонування мовних репрезентацій досліджуваного художнього концепту виявляє актуальність тих чи інших ознак концепту та уможливає розкриття його змісту [4, с. 271–272].

У поетичній мові Дж.Р.Р. Толкіна, К.С. Льюїса, У.К. Ле Гуїн та Дж.К. Ролінг знайшли віддзеркалення практично всі грані філософського розуміння часу.

Основою ХК уявний час є концептуальна ознака «екзистенційний» час як така, що характеризує зміни у житті людини на підставі емпіричного досвіду та знаходить своє вираження у творах у доволі незвичний спосіб. Так, у «Володарі Перстень» Дж. Р. Р. Толкіна у реченні *Bilbo was going to be eleventy-one, 111, a rather curious number and a very respectable age for a hobbit (the Old Took himself had only reached 130); and Frodo was going to be thirty-three, 33) an important number: the date of his 'coming of age'.* (FR, p. 30) незвичність зазначеного часу у порівнянні із загально прийнятим полягає в тому, що зазвичай мало хто доживає до такого поважного віку, як гобіт Більбо. Вік гобіта Фродо – тридцять три роки – дата його «дорослішання», що є зовсім відмінним від традиційного. Подібне знаходимо і в творах Дж.К. Ролінг: *Mr. Flamel, who celebrated his six hundred and sixty-fifth birthday last year, enjoys a quiet life in Devon with his wife, Perenelle (six hundred and fifty-eight).* (PS, p. 220). У творах К.С. Льюїса аномальність часу представлено явищем *Narnian time*, який відрізняється від звичного тим, що існує окремо, паралельно і за своїми законами: *Narnian time flows differently from ours. If you spent a hundred years in Narnia, you would still come back to our world at the very same hour of the very same day on which you left. And then, if you went back to Narnia after spending a week here, you might find that a thousand Narnian years had passed, or only a day, or no time at all.* (CN, p. 429), та спливає значно швидше від реального: *They had been just as surprised as Edmund when they saw the winter vanishing and the whole wood passing in a few hours or so from January to May.* (CN, p. 167).

Разом із тим поряд із зазначеною концептуальною ознакою в даних прикладах актуалізується ще одна – «метричний» час, що вербалізується метричними одиницями на зразок *hour, day, week, month, season, year* і т.д. у поєднанні з числівниками та слугує метричній фіксації змін і констант у вигаданому світі. Так, підтвердження метричної ознаки часу знаходимо у творах К.С. Льюїса: *For then they had defeated the terrible White Witch and ended the Hundred Years of Winter <...>.* (CN, p. 690), *Dragon Island discovered by Caspian X, king of Narnia, etc. in the fourth year of his reign.* (CN, p. 476), Дж.К. Ролінг: *Anyway, this – this wizard, about twenty years ago now, started lookin' fer followers.* (PS, p. 54), У.К. Ле Гуїн: *Vetch had been three years at the School, and soon would be made Sorcerer; <...>.* (WE, p. 41-42), Дж.Р.Р. Толкіна: *Evermind they are called, simbelmyne in this land of Men, for they blossom in all the seasons of the year, and grow where dead men rest.* (TT, p. 111).

Крім метричної характеристики часу у творах жанру фентезі розрізняємо ще «лінійний» і «циклічний» час. До лексичних одиниць, які актуалізують «циклічний» час, Ч. Філмор відносить назви пір року та частин доби [9, с. 48]. Реалізацію даної концептуальної ознаки знаходимо у реченнях: *On a fine summer morning when the dew lay on the grass he set off with the Badger and the two Dwarfs, up through the forest to a high saddle in the mountains and down on to their sunny southern slopes where one looked across the green wolds of Archenland.* (CN, p. 349), *"The first day of the dwarves' New Year," said Thorin, "<...> We still call it Durin's Day when the last moon of Autumn and the sun are in the sky together."* (H, p. 63).

«Лінійний» час характеризується тривалістю. На фізіологічному рівні «лінійний» час пояснюється вченими лінійністю мислення людини та розвитком пам'яті [7, с. 150]. Фіксації на лінійній осі реального часу слугують і поняття «минуле», «теперішнє» та «майбутнє», які у творах вербалізуються такими часовими маркерами: *yesterday, today, tomorrow, the day before (yesterday), the day after (tomorrow), last ..., next ..., in ... (days, weeks, months, years), ... (days, weeks, months, years) ago* та ін.: *It seemed to Frodo then that he heard, quite plainly but far off, voices out of the past: <...>* (TT, p. 221); *That is the business of Wizards: Wizards are always troubled about the future.* (TT, p. 75). У реченні *The Elder Days are gone. The Middle Days are passing. The Younger Days are beginning. The time of the Elves is over; but our time is at hand: the world of Men, which we must*

rule. (FR, p. 272) описується ситуація, коли Гендальф розмовляє з Саруманом і говорить про те, що настає епоха людей, і що в цей час саме люди правлять на землі і відповідають за збереження світу і миру. Під *the Elder Days, the Middle Days* і *the Younger Days* мається на увазі, відповідно, минуле, теперішнє і майбутнє. Тут також присутнє уособлення часу і підкреслюється незворотність, швидкоплинність часу. Він постійно рухається вперед, події відходять у минуле. Хід часу підрозділяється на певні відрізки: час, коли у світі правили ельфи (*the time of Elves*), і «наш час» (*our time*) – час, у який у світі почнуть правити люди.

Специфічністю для об'єктивації уявної реальності, зокрема часу, може слугувати концептуальна ознака «уявна точка відліку», як, наприклад, Дарінів день – перший день нового року у гномів у творах Дж. Р. Р. Толкіна: *The world was fair in Durin's Day*. (FR, p. 330) чи історичні події у творах Дж.К. Ролінг: повстання гоблінів: *Meanwhile Professor Binns, the ghost who taught History of Magic, had them writing weekly essays on the goblin rebellions of the eighteenth century*. (GF, p. 234), чемпіонат світу з вигаданої гри у квиддіч: *Harry learned that there were seven hundred ways of committing a Quidditch foul and that all of them had happened during a World Cup match in 1473; <...>* (PS, p. 181), поразка у протистоянні між чарівниками: *<...> Dumbledore is particularly famous for his defeat of the Dark wizard Grindelwald in 1945, for the discovery of the twelve uses of dragon's blood, and his work on alchemy with his partner, Nicolas Flamel*. (PS, p. 102–103), період розквіту та занепаду у магичній історії чи низка певних надзвичайних, нереальних подій: *<...> I got a few extra books for background reading, and you're in Modern Magical History and The Rise and Fall of the Dark Arts and Great Wizarding Events of the Twentieth Century*. (PS, p. 106). Подібні історичні події, відмінні від реальних, які слугують часовими маркерами, відрізками чи моментами відліку, знаходимо й у творах К.С. Льюїса: *And close beside him were <...> Trumpkin the Dwarf and Truffle-hunter the good Badger with Glenstorm the Centaur and a hundred other heroes of the great War of Deliverance*. (CN, p. 764), *Would have been a cause almost of war between Archenland and Narnia which are friends time out of mind*. (CN, p. 233) та У.К. Ле Гуїн: *So it happened that on the fifth day after the slaughter at Armouth a stranger came into Ten Alders village, <...>* (WE, p. 13).

Концептуальна ознака «циклічність» віддзеркалює повторюваність однотипних подій. Приміром, *ранок – день – вечір – ніч* утворюють один цикл, *весна – літо – осінь – зима* – інший. Елементи кожного з цих циклів рухаються один за одним в одному напрямку по колу безкінечно, не зупиняючись та не змінюючи свого порядку. У творах Дж.Р.Р. Толкіна «циклічність» представлена у реченнях на зразок: *Morning passed, afternoon came; but in all the silent waste there was no sign of any dwelling*. (H, p. 55). У наступному прикладі *The dragon was dead, and the goblins overthrown, and their hearts looked forward after winter to a spring of joy*. (H, p. 338) дві пори року – зима та весна – відповідають цілком реальному часу, якби не відомості про химерних істот, які додають йому якості уявного, вигаданого.

Інформацію про нереальність, унікальність та аномальність часу, який є причиною когнітивного дисонансу (Л. Фестінгер [8, с. 15–52]), знаходимо як у творах Дж.Р.Р. Толкіна: *For in the days of Isildur the Ruling Ring passed out of all knowledge, and the Three were released from its dominion*. (FR, p. 258), *The Elder Days are gone. The Middle Days are passing. The Younger Days are beginning*. (FR, p. 272) *The discovery of the significance of these glimpses and of their relation to the ancient histories revealed the Third Age and its culmination in the War of the Ring*. (FR, p. 5); та К.С. Льюїса: *While they were in Narnia they seemed to reign for years and years; but when they came back through the door and found themselves in England again, it all seemed to have taken no time at all*. (CN, p. 317), *They were Narnian before our time – in the days of the White Witch*. (CN, p. 716), *Their reign was the Golden Age in Narnia and the land has never forgotten them*. (CN, p. 340), а також Дж.К. Ролінг: *Dark days, Harry. <...>, didn't dare get friendly with strange wizards or witches... terrible things happened*. (PS, p. 54–55), *He wanted to touch it, to find out what it felt like, but nearly four years' experience of the magical world told him that sticking his hand into a bowl full of some unknown substance was a very stupid thing to do*. (GF, p. 583), *He wasn't in Great Wizards of the Twentieth Century, or Notable Magical Names of Our Time; he was missing, too, from Important Modern Magical Discoveries, and A Study of Recent Developments in Wizardry*. (PS, p. 197–198), *There was nothing in Madcap Magic for Wacky Warlocks... nothing in A Guide to Medieval Sorcery... not one mention of underwater exploits in An Anthology of Eighteenth-Century Charms, <...>*. (GF, p. 488).

Тривалість, плин часу в англійських творах жанру фентезі можливо умовно поділити на дві групи: такий, що має початок і кінець, та безкінечний. Вербалізація першої групи слугують слова на зразок *begin, start, end, finish* та ін., які, на противагу актуалізаторам другої групи, з одного боку, не відіграють особливої ролі для об'єктивації уявної реальності, як у реченні *She began to beg him to transform himself into anything he wished – a hawk, a bull, a fire, a tree*. (WE, p. 21), *Then, one by one, figures began to pop into sight as their Disillusionment Charms lifted*. (DH, p. 61), де мова йде про початок магичної діяльності/активності безвідносно до часу, а, з іншого боку, у поєднанні з певними відрізками часу вигаданого характеру виступають додатковими актуалізаторами темпоральних маркерів уявної реальності: *<...> when she vanished from Narnia at the end of the Golden Age*. (CN, p. 344), *<...> it's a saying in Narnia time out of mind that when two Sons of Adam and two Daughters of Eve sit in those four thrones, then it will be the end not only of the White Witch's reign but of her life, <...>* (CN, p. 148), *For now they knew that they had truly come to the beginning of the End of the World*. (CN, p. 521).

Час може розглядатися і як нескінченність – поняття, що близьке до Ньютонівського розуміння абсолютного часу. Зокрема, у творах жанру фентезі таке розуміння часу вербалізується за допомогою слів *uneventful* («безподієвий»), *clockless, timeless, eternal* («вічний»), *countless, numberless* («незліченний») та *endless* («безкінечний»). У поєднанні з гіперболою, вони переконують читача у тому, що часовий континуум вічний і безкінечний. Так у реченнях з творів Дж.Р.Р. Толкіна *He came unto the timeless halls where shining fall the countless years, and endless reigns the Elder King in Ilmarin on Mountain sheer; <...>* (FR, p. 248); *But almost before she was aware that a fury was upon her greater than any she had known in countless years <...>*. (TT, p. 337); *Ah! like gold fall the leaves in the wind, long years numberless as the wings of trees!* (FR, p. 394) та *<...> beating out the nightmare seconds of an endless time*» (TT, p. 55), а також у «Хроніках Нарнії» К.С. Льюїса *But they all knew that it was her spells which had produced the endless winter; <...>*. (CN, p. 167), *She has made an enchantment over the whole country so that it is always winter here and never Christmas*. (CN, p. 136), *And she has made a magic so that it is always winter in Narnia – always winter, <...>*. (CN, p. 128), *Daughter of Eve from the far land of Spare Oom where eternal summer reigns around the bright city of War Drobe <...>* (CN, p. 116) та у циклі про Земномор'я У.К. Ле Гуїн: *That thing was bodiless, blind to sunlight, a creature of a*

lightless, placeless, timeless realm. (WE, p. 98) слова *countless, numberless, timeless, endless, eternal* та *always* слугують вербалізаторами темпоральної безкінечності.

Крім того, характеристики різноманітних метеоявищ (сніг, туман, веселка) також складають пласт концептуальних уявлень, тісно пов'язаних із ХК уявний час в англomовних творах жанру фентезі. Наприклад, у контексті *Frodo felt a soft touch on his face. He put out his arm and saw the dim white flakes of snow settling on his sleeve.* (FR, p. 301) Дж.Р.Р. Толкін описує подію, яка, найімовірніше, відбувається пізньої осені або ранньої зими. У реченні *The old lord kept mostly in his own apartments, coming forth mornings to pace up and down the snowy inner courtyards of the castle-keep like an old sorcerer who has been brewing spells all night.* (WE, p. 114) епізод, який представляє У.К. Ле Гуїн, відбувається у зимовий період.

Підсумовуючи вищевказане, слід зауважити, що ХК уявний час у концептуальній системі творів Дж. Р. Р. Толкіна, К. С. Льюїса, У. К. Ле Гуїн та Дж. К. Ролінг являє собою суб'єктивну категорію та має відносний характер. Хоч в основі лежать загальновідомі та загальноприйняті поняття про час, проте особливої, уявної характеристики їм надають певні кваліфікатори (іменники та прикметники), серед яких *the old days, ancient days, Old times, dark days, former days, the Black Years, forgotten years, olden days, dangerous days, Ancient times, Dark times, Stiff times, Special times, the swift years, Wandering Days, Accursed years, Sunless Years, Sunless days*, завдяки яким об'єктивується ХК уявний час. Шляхом логічного впорядкування розглянутої інформації щодо об'єктивації ХК уявний час побудовано фрейм змістового шару ХК уявний час (рис. 1).

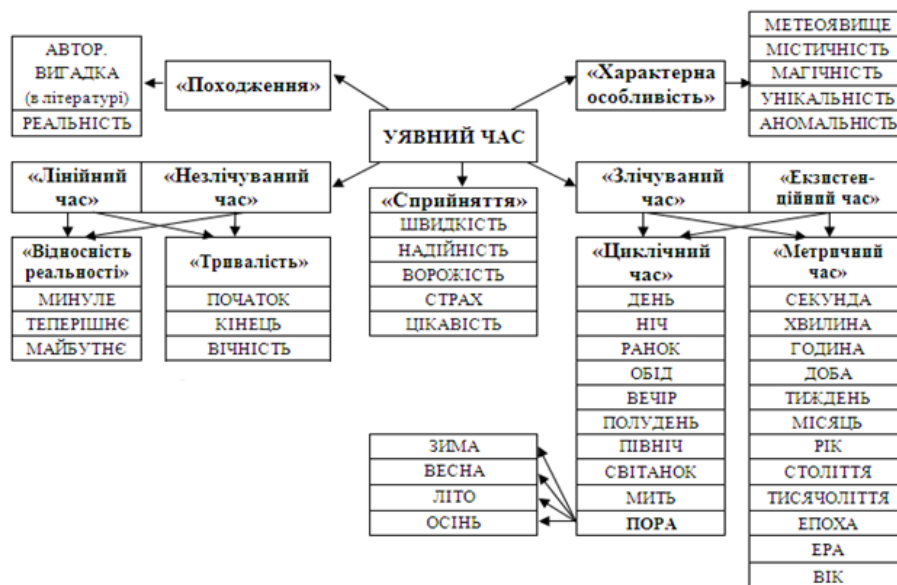

Рис. 1. Фрейм змістового шару художнього концепту уявний час в англomовному фентезі

З вищезазначеного можна зробити **висновок**, що змістовий шар ХК уявний час, який реалізовано в англomовних творах жанру фентезі, може бути змодельований у вигляді фрейму, який нараховує п'ять слотів («екзистенційний час», «лінійний час», «походження», «характерна особливість» і «сприйняття»), чотири кластери («метричний час», «циклічний час», «відносність реальності» та «тривалість») і значну кількість концептів-слотів (вік, ера, епоха, тисячоліття, століття, день, ніч, світанок, мить, полудень, минуле, теперішнє, майбутнє, початок, кінець, вічність, вигадка, реальність, швидкість і т.д.).

Кожен концепт-конституент фрейму ХК уявний час взаємодіє з іншими концептами, проте є автономним, тобто може функціонувати окремо від інших у межах фрейму. Окрему позицію у фреймі ХК уявний час займають слоти «походження», «характерна особливість» і «сприйняття», які експлікують авторське відношення до досліджуваної категорії. Передаючи зміст реконструйованого на основі творів Дж. Р. Р. Толкіна, К.С. Льюїса, У.К. Ле Гуїн та Дж.К. Ролінг фрейму ХК уявний час, виявлено базові знання про час, актуалізований в уявній реальності: уявний час базується на реальному, зберігаючи всі його якості та класифікації (метричність, лінійність, циклічність), однак, його відмінність у творах жанру фентезі полягає у логічній несумісності (когнітивному дисонансі) з фактами дійсності та характеризується унікальністю, аномальністю й незвичністю, через що сприймається з цікавістю, острахом і ворожістю.

Література:

1. Аскольдов С. А. Концепт и слово. Русская словесность. От теории словесности к структуре текста. Антология. Москва: Academia, 1997. С. 267–279.
2. Быдина И. В. Концепт «Творчество» в идиостиле Виктора Сосноры. Культурные аспекты в языке и тексте. Белгород: Изд-во БелГУ, 2005. С. 86–93.
3. Воркачев С. Г. Концепт как “зонтиковый термин”. Язык, сознание, коммуникация. Москва, 2003. Вып. 24. С. 5–12.
4. Крючкова Н. В. Методы изучения концептов. Русская и сопоставительная филология: состояние и перспективы: Международная науч. конф., посвящая 200-летию Казанского университета (Казань, 4–6 октября 2004 г.): Труды и материалы. Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2004. С. 271–272.
5. Ніконова В. Г. Концептуальний простір трагічного в п'єсах Шекспіра: поетико-когнітивний аналіз: дис.... доктора філол. наук: 10.02.04. Київ, 2008. 558 с.
6. Тарасова И.А. Идиостиль Георгия Иванова: когнитивный аспект. Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 2003. 280 с.
7. Уитроу Дж. Естественная философия времени. Москва: Едиториал УРСС, 2003. 400 с.
8. Фестингер Л. Введение в теорию диссонанса. Теория когнитивного диссонанса. Санкт-Петербург: Ювента, 1999. С. 15–52.

9. Филлмор Ч. Об организации семантической информации в словаре. Новое в зарубежной лингвистике: Проблемы и методы лексикографии. Москва: Прогресс, 1983. Вып. XIV. С. 23–60.
10. Yule G. The Study of Language, 4th ed. Cambridge : Cambridge Univ. Press, 2010. 320 p.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

- H – Tolkien J.R.R. The Hobbit. London: Harper Collins Publishers, 2006. 390 p.
- FR – Tolkien J.R.R. The Fellowship of the Ring. Boston – New York: Houghton Mifflin Co., 2001. 424 p.
- RK – Tolkien J.R.R. The Return of the King. Boston – New York: Houghton Mifflin Co., 2001. 440 p.
- TT – Tolkien J.R.R. The Two Towers. Boston – New York: Houghton Mifflin Co., 2001. 352 p.
- CN – Lewis C.S. The Chronicles of Narnia. London: Harper Collins Publishers, 2010. 768 p.
- WE – Le Guin, Ursula K. A Wizard of Earthsea. NY: Bantam Books, 1968. 184 p.
- PS – Rowling J.K. Harry Potter and the Philosopher’s (Sorcerer’s) Stone. N.Y.: Arthur A. Levine / Scholastic Press, 1998. 310 p.
- GF – Rowling J.K. Harry Potter and the Goblet of Fire. N.Y.: Arthur A. Levine / Scholastic Press, 2000. 734 p.
- DH – Rowling J.K. Harry Potter and the Deathly Hallows. N.Y.: Arthur A. Levine / Scholastic Press, 2007. 760 p.